

Virsraksts: Politisko organizāciju (partiju) atbildība par likumā noteikto to finansēšanas noteikumu pārkāpumu

Tēze: Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 10.panta regulējums ietver ne tikai soda noteikšanu, bet paredz atbildību par šā likuma prasību neievērošanu, kas kopumā vērsta uz prettiesiskā stāvokļa pilnvērtīgu novēršanu. Minētā likuma 10.panta otrajā daļā un 2.¹daļā noteiktais atbildības līdzeklis ir vērsts tieši uz kaitējuma atlīdzinājumu, nedublējot panta pirmajā daļā un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto administratīvo atbildību. Pienākumam novērst pārkāpuma sekas (ieskaitīt valsts budžetā prettiesiski saņemtos un izlietotos finanšu līdzekļus) nepiemīt soda raksturs, kas atbilstoši dubultās sodīšanas aizlieguma principam liegtu tā piemērošanu līdztekus naudas sodam administratīvā pārkāpuma lietā.

Tēze: Pārkāpjot likumdevēja noteiktos ierobežojumus partiju un to priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņu finansējumam, tiek pārkāpti arī vienlīdzīgu un brīvu vēlēšanu principi, tādējādi nodarot būtisku kaitējumu gan vēlētāju, gan deputātu kandidātu tiesībām un tiesiskajām interesēm un valsts pārvaldības kārtībai kopumā.

Izdevumi, kas uzskatāmi par priekšvēlēšanu izdevumiem un norādāmi vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijā, ir saistāmi ar priekšvēlēšanu aģitācijas darbību, kas noteiktas Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.¹panta otrajā daļā, veikšanas laiku. Tas atbilst priekšvēlēšanu perioda noteikšanas jēgai. Izdevumu attiecināšanai uz priekšvēlēšanu izdevumiem 270 dienu periodā nav nepieciešams konstatēt abu pazīmju, proti, gan darbības, gan samaksas izpildes šajā periodā, kopumu.

Tēze: Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma mērķim neatbilstošs būtu tāds 8.⁴panta piektās daļas iztulkojums, kas pārkāpuma esību darītu atkarīgu no tā, kādā veidā partija panākusi lielāku (par pieļaujamo) līdzekļu izlietojumu vēlēšanu kampaņā. Citiem vārdiem, vai tā pārkāpumu pieļāvusi atklāti, izdevumus, kas veido pārtēriņu, maksājot no savas kases, vai rīkojusies vēl nelabticīgāk, atrodot citu ceļu, kā „apiet” ierobežojumus, un tādēļ tos pārkāpusi slēptā veidā. Otrais gadījums prasa atklāt slēpto veidu, kas ietver nepieciešamību konstatēt partijas lomu tajā jeb saistību ar to. „Tiešas saiknes” kritērijs izriet no Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.⁴panta piektās daļas jēgas, lai noskaidrotu, vai citu personu darbības nav pašas partijas iniciētas un tādēļ pieskaitāmas pašai partijai.

Tēze: Likuma „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” 28.panta pirmā, otrā un trešā daļa regulē ar partiju nesaistītu personu tiesības *savā vārdā* veikt priekšvēlēšanu aģitāciju, par kādu nav uzskatāma partijas, kas iesniegusi deputātu kandidātu sarakstus, aģitācija. Partijas veikta (arī ar citu personu starpniecību) un minētā likuma 28.panta kārtībā veikta aģitācija jebkurā gadījumā ir nošķiramas. Lai arī minētais regulējums tādu personu, kuras nevarētu uzskatīt par nesaistītām, vidū nenosauc partijas biedrus un partijas vēlēšanu kampaņas organizētājus, tas neizslēdz iespēju (pienākumu) kontrolējošām institūcijām konstatēt citas personas veiktas aģitācijas nepieļaujamo saistību ar partiju. Nesaistītu personu tiesības veikt aģitāciju nepieļauj partijas tiesības caur šādu mehānismu veikt savu kampaņu.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2011.gada 22.septembra
SPRIEDUMS
Lieta Nr. A42539007
SKA-311/2011**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Kakste
 senators J.Neimanis
 senatore I.Skultāne

piedaloties pieteicējas politiskās organizācijas „Tautas partija” pārstāvjiem *M.P.* un *A.R.*,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja pārstāvēm Ilzei Draveniecei un Nataļjai Titovai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz politiskās organizācijas „Tautas partija” pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2008.gada 22.aprīļa lēmuma Nr.1/4012 atcelšanu, sakarā ar politiskās organizācijas „Tautas partija” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 24.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – Birojs) 2008.gada 22.aprīlī pieņēma lēmumu Nr.1/4012, ar kuru pieteicējai politikajai organizācijai „Tautas partija” uzdeva ieskaitīt valsts budžetā pārsniegto pieļaujamo priekšvēlēšanu izdevumu apmēru Ls 235 856,17 un prettiesiski saņemtos dāvinājumus (ziedojumus) (turpmāk – ziedojumi) kopsummā Ls 791 510,50.

[2] Izskatījusi pieteicējas pieteikumu par minētā lēmuma atcelšanu, Administratīvā rajona tiesa ar 2009.gada 30.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja.

[3] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2010.gada 24.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Pieteicēja un SIA „Creative Laboratory” (turpmāk – Sabiedrība) 2005.gada 3.oktobrī noslēdza sadarbības līgumu, saskaņā ar kuru Sabiedrība izstrādāja un īstenoja pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņu, kas nepieciešama tās veiksmīgai līdzdalībai 2006.gada oktobrī notiekošajās Saeimas vēlēšanās.

Pieteicēja samaksu par minētā līguma izpildi veica pirms 270.dienas pirms vēlēšanām. Faktiski partijas priekšvēlēšanu aģitācija notika priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņas laikā, ko apstiprina Latvijas Neatkarīgās Televīzijas un Nacionālās radio un televīzijas padomes sniegtā informācija. Līgumā ir paredzēts, ka Sabiedrība izstrādā un īsteno partijas priekšvēlēšanu kampaņu 2006.gada oktobrī notiekošajās Saeimas vēlēšanās. Pieteicēja Sabiedrības izrakstītos rēķinus grāmatvedības uzskaitē ieģrāmatoja kontā, kas

pēc apstiprinātā grāmatvedības kontu plāna ir „aģitācijas izdevumi, kas saistīti ar vēlēšanām”. Sabiedrība gada pārskatā sniegtajā informācijā par 2005.gadu no pieteicējas saņemto naudu norādīja kā nākamo periodu ieņēmumus pasīvā. 2005.gadā Latvijas Neatkarīgā Televīzija veikto priekšapmaksu parādīja kā nākamo periodu izmaksas aktīvā, līdz ar to norādot, ka faktiski pakalpojumi 2005.gadā vēl nav sniegti, bet tiks sniegti 2006.gada vēlēšanu kampaņas laikā. Ievērojot minēto, atbilstoši Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma (turpmāk – Finansēšanas likums) 8.²panta otrajai daļai un 8.⁴panta piektajai daļai pieteicējas izdevumi saistībā ar līguma izpildi ir ar vēlēšanām saistīti izdevumi.

[3.2] Biedrība „Sabiedrība par vārda brīvību” (turpmāk – Biedrība) tika dibināta 9.Saeimas priekšvēlēšanu periodā. Biedrību dibināja *K.R.*, kurš veidoja gan pieteicējas 9.Saeimas vēlēšanu priekšvēlēšanu kampaņu (veidojis arī iepriekšējās priekšvēlēšanu kampaņas), gan Biedrības kampaņu, un pieteicējas biedrs *J.L.* Biedrība ziedojumos bija saņēmusi kopsummā Ls 566 310 un Biedrības kampaņā iztērējusi Ls 564 149,18.

Biedrības kampaņas ideja bija 2006.gada laikā īstenot apjomīgu dokumentālu sižetu sēriju televīzijā un radio, kurā cilvēki pilsoniski aktīvi paustu pozitīvu viedokli par to, kas viņiem personiski ir svarīgi, par to, kas labs notiek viņu pārstāvētā nozarē vai par to, ko viņi domā par politiskajiem procesiem valstī, par politiķiem un partijām, no kurām ir atkarīga Latvijas attīstība.

Izvērtējot Biroja lēmumā norādīto attiecībā uz Biedrības kampaņas saturu un televīzijas klipus un audio klipus norādēs sniegto informāciju, ir atzīstams, ka, pārraidot Biedrības kampaņas materiālus ar sabiedrībā zināmu cilvēku izteikto pozitīvo viedokli par pieteicēju, tās Ministru prezidentu, ministriem, biedriem un 9.Saeimas vēlēšanu deputātu kandidātiem *H.D.*, *A.K.*, *G.B.*, tika reklamēta pieteicēja, tās biedri un deputātu kandidāti, kā arī tieši vai netieši tika izteikts aicinājums balsot par pieteicēju, kas likuma „Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām” (*redakcijā, kas bija spēkā 9.Saeimas priekšvēlēšanu periodā*, turpmāk – Aģitācijas likums) 2.panta otrās daļas izpratnē uzskatāma par priekšvēlēšanu aģitāciju.

Biedrības dibinātājs *J.L.* bija pieteicējas biedrs, kurš Biedrības kampaņas veidošanas laikā pildīja Ministru prezidenta *A.K.* (pieteicējas biedrs) biroja vadītāja amatu. Biedrības lielākie finansētāji bija pieteicējas biedri *A.Š.(1)* un *J.L.*, kuri ziedoja Biedrībai kopsummā Ls 410 000 (vairāk kā 70 procentus no visas Biedrības saņemto ziedojumu summas). Kampaņas ietvaros viedokļus izteica četri pieteicējas biedri: *M.C.*, kas bija 9.Saeimas vēlēšanu deputātu kandidāte no pieteicējas saraksta, kā arī *J.K.*, *U.K.* un *V.D.*. Kampaņa bija vērsta uz pieteicējas, tās biedru un deputātu kandidātu *H.D.*, *G.B.*, *A.K.* reklamēšanu 9.Saeimas vēlēšanu priekšvēlēšanu periodā.

Secināms, ka Biedrības kampaņa bija vērsta tieši uz pieteicējas reklamēšanu priekšvēlēšanu periodā, kā rezultātā tika veicināta pieteicējas popularitāte 9.Saeimas vēlēšanu priekšvēlēšanu periodā. Ņemot vērā, ka pieteicējas biedri finansēja un organizēja Biedrības kampaņu un piedalījās šajā kampaņā, pieteicēja ir tieši saistīta ar Biedrību un tās kampaņa ir pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas sastāvdaļa, lai īstenotu pieteicējas līdzdalību 9.Saeimas vēlēšanās. Tādējādi Biedrības kampaņa Finansēšanas likuma izpratnē ir uzskatāma par pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas sastāvdaļu un Biedrības izdevumi par kampaņas veidošanu kopsummā Ls 564 149,18 ir pieskaitāmi pieteicējas priekšvēlēšanu izdevumiem.

[3.3] Lauku un reģionu attīstības biedrības (turpmāk – LRAB) amatpersonas ir pieteicējas biedri *E.Z.*, *J.E.* un *D.Š.*. No 2006.gada 1.janvāra līdz 31.oktobrim LRAB ziedojumos saņēma Ls 283 000: no *A. Š.(1)* – Ls 275 000, no *V.G.* – Ls 7 000, no *I.L.* – Ls 1000.

LRAB kampaņas ietvaros dažādos laikrakstos tika publicēti materiāli par pieteicējas biedriem un deputātu kandidātiem, kā arī tika izgatavots žurnāls „Cilvēki & politika”, kas ietvēra informāciju par pieteicēju, tās biedriem un deputātu kandidātiem. Žurnālā aprakstīta pieteicējas darbība, tas satur atsevišķus rakstus par pieteicējas biedriem *A.S., A.Š.(1), G.B., M.K., A.P., H.D., M.S., R.P., A.Š.(2), A.K.* un Latvijas rajonu pilsētu un novadu valdes priekšsēdētājiem, kas ir arī pieteicējas biedri.

Secināms, ka LRAB kampaņas ietvaros tika reklamēta pieteicēja, tās biedri un deputātu kandidāti un tika tieši un netieši izteikts aicinājums balsot par pieteicēju un tās deputātu kandidātiem, kas Aģitācijas likuma 2.panta otrās daļas izpratnē uzskatāma par priekšvēlēšanu aģitāciju. No LRAB amatpersonu paskaidrojumiem konstatējams, ka LRAB izpilddirektora *G.E.* (ieteicējas biedrs) pienākums bija LRAB valdes uzdevumu izpilde – pasākumu organizēšana un tehniskais darbs, faktiski LRAB darbību vadīja *V.A.K.*, kurš ir pieteicējas 9.Saeimas vēlēšanu kampaņas vadītājs.

Ņemot vērā, ka visas LRAB amatpersonas bija pieteicējas biedri, ka LRAB kampaņas ietvaros tika reklamēta tikai pieteicēja, tās biedri un deputātu kandidāti, ka LRAB kampaņu organizēja pieteicējas biedrs *G.E.* un faktiski LRAB darbību vadīja pieteicējas biedrs *V.A.K.*, ka LRAB finansētāji bija pieteicējas biedri *A.Š.(1), V.G.* un *I.L.*, ir atzīstams, ka pastāv tieša saikne starp LRAB, LRAB kampaņu, pieteicēju un tās priekšvēlēšanu kampaņu. Tādējādi LRAB kampaņa Finansēšanas likuma izpratnē ir uzskatāma par pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas sastāvdaļu un LRAB izdevumi par LRAB kampaņas veidošanu Ls 237 795,22 ir pieskaitāmi pieteicējas priekšvēlēšanu izdevumiem.

[3.4] Lietā nav strīda, ka atbilstoši Finansēšanas likuma 8.⁴panta pirmajai daļai atļautais vēlēšanu izdevumu kopējais limits pieteicējai bija Ls 279 631,20.

Pieteicējas priekšvēlēšanu izdevumiem ir pieskaitāmi izdevumi Ls 908 492,60: Sabiedrības izdevumi Ls 106 548,20, Biedrības – Ls 564 149,18 un LRAB – Ls 237 795,22. Pieteicējas vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijā norādīti izdevumi Ls 138 914,36.

Pieteicējas priekšvēlēšanu izdevumu kopsomma periodā no 2006.gada 11.janvāra līdz 7.oktobrim bija Ls 1 047 406,96 (908 492,60 + 138 914,36). Līdz ar to pieteicēja atļauto vēlēšanu izdevumu limitu ir pārsniegusi par Ls 767 775,76.

Ievērojot Finansēšanas likuma pārejas noteikumu 10.2.apakšpunktu, pieteicējai valsts budžetā jāieskaita pārsniegtie priekšvēlēšanu izdevumi Ls 235 856,17.

[3.5] Lietā nav strīda, ka Biedrība ir saņēmusi ziedojumus Ls 566 310: no pieteicējas biedra *A.Š.(1)* – Ls 330 000; no AS „Latvijas kuģniecība” – Ls 156 300, no pieteicējas biedra *J.L.* – Ls 80 000, no pieteicējas biedra *V.A.* Ls 10. Ņemot vērā, ka Biedrības kampaņa ir uzskatāma par pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas sastāvdaļu, Biedrības saņemtie un kampaņai iztērētie ziedojumi ir uzskatāmi par ziedojumiem pieteicējai.

[3.6] LRAB kopumā ziedojumos saņēmusi Ls 283 000: no pieteicējas biedra *A.Š.(1)* – Ls 275 000, no pieteicējas biedra *V.G.* – Ls 7000, no pieteicējas biedra *I.L.* – Ls 1000. LRAB kampaņā netika izmantoti Ls 45 204,78 no ziedojumos saņemtās summas. Lēmumā norādīts, ka par minēto summu ir samazināms *A.Š.(1)* ziedojuma apmērs. Ņemot vērā, ka no lietas materiāliem nav iespējams precīzi noteikt, ka LRAB neiztērēja daļu tieši no *A.Š.(1)* ziedojuma, Biroja lēmumā norādītais ir apšaubāms. Bet, ņemot vērā, ka tādējādi tiek sasniegts pieteicējai labvēlīgāks rezultāts, atzīstams, ka par minēto summu ir samazināms *A.Š.(1)* ziedojuma apmērs.

Ņemot vērā, ka LRAB kampaņa ir uzskatāma par pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas sastāvdaļu, LRAB saņemtie un LRAB kampaņai iztērētie ziedojumi ir uzskatāmi par ziedojumiem pieteicējai.

[3.7] 9.Saeimas vēlēšanu priekšvēlēšanu periodā laikraksta „Diena” pielikumā nedēļas žurnālā „Sestdiena” tika publicēts *H.D.* fotoattēls ar uzrakstu „Bibliotēka”. *H.D.* ir 9.Saeimas vēlēšanu deputātu kandidāte no pieteicējas saraksta. Pie minētās publikācijas ir norāde, ka tā ir politiskā reklāma un to apmaksā kustība par pozitīvo domu „Pa Saulei” (turpmāk – Nodibinājums).

Biroja lēmumā pamatoti atzīts, ka deputāta kandidāta fotoattēla ievietošana laikraksta „Diena” pielikumā nedēļas žurnālā „Sestdiena” ir uzskatāma par pieteicējas un tās deputātu kandidāta reklāmu un aicinājumu balsot par pieteicēju un tās deputātu kandidāti *H.D.*, kas Aģitācijas likuma 2.panta otrās daļas izpratnē uzskatāms par priekšvēlēšanu aģitāciju. Ņemot vērā, ka Aģitācijas likums neparedzēja iespēju ar politiskajām organizācijām un to apvienībām nesaistītām personām veikt aģitāciju, personu rīcību neattiecinot uz kādu politisko organizāciju vai politisko organizāciju apvienību, un ka *H.D.* bija informēta un piekritusi šādas aģitācijas veikšanai, ir uzskatāms, ka Nodibinājuma veiktā pieteicējas priekšvēlēšanu aģitācija ir uzskatāma par Nodibinājuma ziedojumu pieteicējai.

[3.8] Vēlākie grozījumi Aģitācijas likumā, kas regulē ar politiskajām organizācijām un to apvienībām nesaistītas personas aģitāciju, piešķir personām tiesības īstenot priekšvēlēšanu aģitāciju, tai izmantoto finanšu līdzekļu vai mantu neuzskatot par ziedojumu partijai. Tādējādi ar likumu ir piešķirtas tiesības atsevišķām personām veikt aģitāciju, personu rīcību neattiecinot uz kādu partiju. Minētais regulējums paplašina trešo personu tiesības, nevis novērš nepietiekamu likuma regulējumu attiecībā uz partiju biedru veikto aģitāciju ar trešo personu starpniecību.

[3.9] Ievērojot Finansēšanas likuma 2.panta pirmās daļas 2.punktu un 3.panta pirmo daļu, pieteicēja prettiesiski pieņēmusi ziedojumus: no *A.Š.(1)* – Ls 556 634,40; no *J.L.* – Ls 70 130; no *V.G.* – Ls 6800; no AS „Latvijas kuģniecība” – Ls 156 300; no Nodibinājuma – Ls 1646,10. Atbilstoši Finansēšanas likuma 10.panta trešajai daļai pieteicējai ir jāieskaita valsts budžetā finanšu līdzekļi Ls 791 510,50.

[3.10] Atsauces uz Senāta 2006.gada 3.novembra spriedumu Nr.SA-5/2006 Finansēšanas likuma normu interpretācijā nav uzskatāmas par likuma atrunas principa pārkāpumu, jo minētais spriedums Biroja lēmumā nav atzīts par tādu tiesību normu, no kuras izriet tā tiesības izdot pieteicējai nelabvēlīgu administratīvo aktu.

[3.11] Finansēšanas likumā ir precīzi nodalīta partiju administratīvā atbildība un darbības izdarīto likuma pārkāpumu novēršanai, kur vienā gadījumā personai tiek noteikts administratīvais sods un otrā gadījumā tiek uzlikts pienākums novērst pārkāpuma sekas, atņemot partijai prettiesiski saņemtos labumus un finanšu līdzekļu veidā ieskaitot tos valsts budžetā. Tādēļ nav pamatots pieteicējas arguments attiecībā uz dubulto sodīšanu.

[4] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā citstarp norādīts tālāk minētais.

[4.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Finansēšanas likuma 8.²panta otro daļu un 8.⁴panta piekto daļu.

Tiesa nepamatoti uz pieteicēju attiecinājusi no tās juridiski nošķirtu personu saņemtos dāvinājumus un izdevumus. Tiesību normās nav atrodams „tiešās saiknes” kritērijs. Spriedumā tas nav pamatots ar tiesību normu interpretācijas metodēm. Tiesa, piemērojot analogiju, ir neparedzami paplašinājusi Finansēšanas likuma 8.⁴panta piektās daļas tvērumu. Analogijas aizliegums izriet no tās definīcijas, likuma atrunas principa un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas.

Tiesa paplašināti tulkojusi Finansēšanas likuma 8.²panta otrās daļas un 8.⁴panta piektās daļas temporālo tvērumu.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka personas tiesības ierobežojošām tiesību normām jābūt pietiekami skaidrām un paredzamām.

[4.2] Tiesa nepareizi piemērojusi vēlākas labvēlīgas normas piemērošanas principu. Aģitācijas likuma IV nodaļa pašreizējā redakcijā paredz labvēlīgāku tiesisko regulējumu trešo personu veiktajai aģitācijai, uzskatot partiju biedrus un priekšvēlēšanu kampaņu organizētājus par personām, kuras nav saistītas ar partiju.

[4.3] Tiesa nepareizi piemērojusi dubultās sodīšanas aizlieguma principu, tā kā par to pašu materiālo tiesību normu pārkāpumu, kas izriet no identiskiem faktiskajiem apstākļiem, ir pieņemti divi sodoši lēmumi.

[4.4] Tiesa pārkāpusi pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu, tā kā tiesas spriedums nav argumentēts, tajā nav atbildēts uz lietas galvenajiem jautājumiem un pieteicējas argumentiem. Pārkāptas arī pieteicējas tiesības uz pilnvērtīgu lietas izvērtēšanu. Lietas centrālais „tiešās saiknes” kritērijs ir formulēts jau Senāta spriedumā vēlēšanu lietā, kurā pieteicēja nav piedalījusies. Tiesības uz lietas pilnvērtīgu izvērtēšanu aizskārusi arī lietu sākotnēja apvienošana un vēlāka sadalīšana, kā arī viena pārkāpuma vērtēšana divos atšķirīgos procesos. Tiesa pārkāpusi arī objektīvās izmeklēšanas principu, Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas 1.punktu. Tiesa nav norādījusi faktus un pierādījumus, kuri pamato tiesas secinājumus, kā arī nav noskaidrojusi visus lietā būtiskos apstākļus.

[5] Birojs iesniedza paskaidrojumu par kasācijas sūdzību, norādot, ka tā ir nepamatota un noraidāma.

[6] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvji uzturēja kasācijas sūdzību, bet iestādes pārstāves to neatzina.

Motīvu daļa

[7] Apkopojot kasācijas sūdzības argumentus, secināms, ka nepieciešams atbildēt uz šādiem jautājumiem: 1) vai Finansēšanas likuma 10.panta otrajā daļā un 2.¹daļā paredzētajam pienākumam ir sodošs raksturs; vai, nosakot minēto pienākumu līdztekus naudas sodam, kas piemērots atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.⁴³pantam, ir pārkāpts dubultās sodīšanas aizlieguma princips; 2) vai tiesa pareizi interpretējusi un piemērojusi Finansēšanas likuma 8.²panta otro daļu un 8.⁴panta piekto daļu; vai tiesai bija jāpiemēro Aģitācijas likuma 28.pants; 3) vai tiesa ir pieļāvusi tiesību uz taisnīgu tiesu un objektīvās izmeklēšanas principa pārkāpumu.

I

[8] Finansēšanas likuma (*tiesību normas spriedumā norādītas redakcijā, kas bija spēkā Biroja lēmumā norādīto pārkāpumu izdarīšanas laikā*) 10.panta (Atbildība par šā likuma prasību neievērošanu) pirmā daļa noteic, ja politiskā organizācija (partija) (turpmāk – partija) neiesniedz gada pārskatu vai finansiālās darbības deklarāciju un paziņojumu par plānotajiem vēlēšanu izdevumiem līdz likumā noteiktajam termiņam vai šajos dokumentos nav norādītas likumā prasītās ziņas, vai tajos norādītas nepatiesas ziņas vai ja netiek pildīti šā likuma 2.panta pirmās daļas, 3.panta pirmās daļas, 4.panta otrās un trešās daļas, 6.panta otrās, piektās un sestās daļas, 7.panta pirmās un trešās daļas, 8.⁴ un 9.¹panta noteikumi, partiju sauc pie administratīvās atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

Šā panta otrās daļas pirmais teikums noteic, ja Birojs konstatē šā likuma 2.panta pirmās un trešās daļas, 3.panta pirmās daļas, 4.panta pirmās un otrās daļas, 6.panta un 7.panta pirmās un trešās daļas noteikumu pārkāpumu, Biroja priekšniekam ir pienākums

uzdot attiecīgajai partijai pretlikumīgi iegūtos finanšu līdzekļus 30 dienu laikā ieskaitīt valsts budžetā, bet mantu nodot valsts īpašumā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Šā panta 2.¹ daļas pirmais teikums noteic, ja Birojs konstatē šā likuma 8.⁴ panta noteikumu pārkāpumu, Biroja priekšniekam ir pienākums uzdot attiecīgajai partijai 30 dienu laikā ieskaitīt valsts budžetā finanšu līdzekļus tajā apmērā, kas atbilst pārsniegtajam priekšvēlēšanu izdevumu apmēram.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁴ panta (Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas noteikumu pārkāpšana) pirmā daļa noteic, ka par ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas, priekšvēlēšanu perioda izdevumu deklarācijas vai vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijas aizpildīšanas vai iesniegšanas kārtības neievērošanu, par nepatiesu ziņu norādīšanu deklarācijā, par paziņojuma par plānotajiem vēlēšanu izdevumiem iesniegšanas kārtības neievērošanu vai ziņojuma par saņemto vai nepieņemto dāvinājumu (ziedojumu) publicēšanas noteikumu neievērošanu uzliek naudas sodu partijai no Ls 250 līdz Ls 500. Šā panta trešā daļa noteic, ka par finansējuma apmēra ierobežojumu neievērošanu; par neatļauta dāvinājuma (ziedojuma) pieņemšanu; par tāda finanšu līdzekļu dāvinājuma (ziedojuma) pieņemšanu bez pārskaitījuma attiecīgās partijas kontā, kurš pārsniedz Ls 100; par aizņēmuma ņemšanu; par galvojuma došanu; par aizdevuma izsniegšanu vai par priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu neievērošanu uzliek naudas sodu partijai no Ls 500 līdz Ls 5000, konfiscējot administratīvā pārkāpuma priekšmetus vai bez konfiskācijas.

[9] Apgabaltiesa atzinusi un Senāts atzīst par pareizu, ka Finansēšanas likuma 10.pantā kā atbildības līdzekļi ir paredzēti administratīvā atbildība (administratīvais sods) un pienākums novērst pārkāpuma sekas (ieskaitīt valsts budžetā prettiesiski saņemtos un izlietotos finanšu līdzekļus), kas nav uzskatāms par sodu dubultās sodīšanas aizlieguma principa izpratnē. Minētais atbilst arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas vērtējumam par pienākuma atdot valstij vēlēšanu kampaņas tēriņu limita pārsnieguma daļu tiesisko dabu, kura norādījusi, ka tas nodrošina vēlēšanu pareizu norisi un kandidātu vienlīdzību, bet tam nav kriminālsoda rakstura un to nevar uzskatīt par soda naudu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 21.oktobra sprieduma lietā Pierre-Bloch pret Franciju 58.–59.punktu*).

Arī tālāk minēto apsvērumu dēļ nav secināms, ka likumdevējs šim pienākumam būtu piešķīris šāda soda raksturu, kas atbilstoši dubultās sodīšanas aizlieguma principam liegtu tā piemērošanu līdztekus naudas sodam administratīvā pārkāpuma lietā.

[10] No šā sprieduma 8.punktā norādītā tiesiskā regulējuma ir secināms, ka Finansēšanas likuma 10.panta regulējums ir plašāks kā vien soda noteikšana, jo paredz atbildību par šā likuma prasību neievērošanu, kas kopumā vērsta uz prettiesiskā stāvokļa pilnvērtīgu novēršanu. Proti, Finansēšanas likuma 10.pants tajā noteiktās atbildības ietvaros paredz partiju administratīvo atbildību (panta pirmā daļa), pārkāpuma rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas pienākumu (panta otrā daļa, 2.¹ daļa un trešā daļa), kā arī partijas darbības apturēšanu un izbeigšanu (panta piektā un sestā daļa).

Atbildības jēdziens ir plašs un tās mērķi var būt vairāki – sodīšana, prevencija, iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, zaudējumu vai kaitējuma atlīdzināšana un citi. Sods pilda sodīšanas un prevencijas funkciju, bet pats par sevi prettiesisko stāvokli pilnvērtīgi var nenovērst, jo neatjauno iepriekšējo stāvokli un neatlīdzina zaudējumus vai kaitējumu. Tādēļ soda noteikšana par pārkāpumu var nerasniegt mērķi pēc iespējas novērst prettiesisko situāciju un atrisināt to taisnīgi. Zaudējumu vai kaitējuma atlīdzināšana ir tiesisks instruments, kas vērsts uz prettiesisko seku novēršanu, ja iepriekšējā (tiesiskā) stāvokļa atjaunošana nav iespējama. Zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanai, lai arī tā var pildīt arī prevencijas funkciju, tomēr ir kompensējošs, bet nav sodošs raksturs. Lai paredzēto pienākumu atzītu par sodu vai tādām pielīdzinātu, būtu nepieciešams konstatēt

abus minētos elementus – gan prevenciju, gan arī sodošo raksturu. Tas ir secināms gan no soda jēdziena definējumiem spēkā esošajās normās (piemēram, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 22.pants vai Krimināllikuma 35.panta otrā daļa), gan minētā atbildības līdzekļa būtības. Uz abu elementu nepieciešamību kasācijas sūdzībā norādījusi arī pieteicēja.

[11] Finansēšanas likuma mērķis atbilstoši šā likuma 1.panta otrajai daļai ir nodrošināt partiju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai. Kā tas noteikts šā panta pirmajā daļā, likums reglamentē partiju finansēšanas noteikumus, kas ir būtisks elements gan šā likuma mērķa nodrošināšanai, gan vispār demokrātiskas valsts vēlēšanu sistēmas principu ievērošanai.

Citstarp vienlīdzīgu un brīvu vēlēšanu principi piekrīt demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipiem. Vienlīdzīgu vēlēšanu princips ietver to, ka katram vēlētājam ir viena balss vai vienāds skaits balsu, ievēlamo deputātu skaits ir vienmērīgi sadalīts starp vēlēšanu apgabaliem un visu politisko partiju un vēlēšanu kandidātu iespējas ir vienlīdzīgas. Kā norādījusi Satversmes tiesa, iespējas ir vienlīdzīgas, ja valsts institūciju attieksme pret visiem kandidātu sarakstiem ir neitrāla. Tas attiecas uz kandidātu sarakstu vēlēšanu kampaņu, plašsaziņas līdzekļu pieejamību tiem, kā arī partiju un to kampaņu publisko finansēšanu. Savukārt vēlēšanas ir brīvas, ja vēlētāji citstarp var brīvi veidot savus uzskatus (*sk. Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2002-08-01*).

Likumdevējs, nodrošinot vienlīdzīgas politiskās konkurences iespējas, ir noteicis ierobežojumus partiju un to priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņu finansējumam. Tos pārkāpjot, tiek pārkāpti arī minētie vēlēšanu principi, tādējādi gan vēlētāju, gan deputātu kandidātu tiesībām un tiesiskajām interesēm un valsts pārvaldības kārtībai kopumā nodarot būtisku kaitējumu. To var novērst, ja pārkāpuma atklāšanas brīdī neatbilstošā finansējuma izmantošanu attiecīgajam mērķim iespējams nepieļaut. Tas nav iespējams pārkāpuma vēlākas atklāšanas gadījumā. Tādēļ kaitējumu iespējams novērst vienīgi, vērsoties pret partijas īstenoto finanšu līdzekļu izlietojumu (liedzot akceptu prettiesisko ziedojumu paturēšanai vai izdevumu limita pārtēriņam) un aizskartās intereses kompensējot (ieskaitot šos finanšu līdzekļus valsts budžetā).

[12] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss (39.pants), tāpat kā Kriminālprocesa likums (350.pants) vispārīgi paredz zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanas pienākumu līdztekus soda piemērošanai. Atsevišķos gadījumos būtisku valsts vai sabiedrības interešu aizskāruma gadījumā šāds pienākums tieši noteikts speciālajās tiesību normās (*sk., piemēram, Vides aizsardzības likumu, likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 30.pantu*).

Lai arī Finansēšanas likuma 10.pants valsts budžetā ieskaitāmos finanšu līdzekļus tiešā tekstā nedefinē atbilstoši iepriekš minētajam, ievērojot 10.pantā regulēto atbildības mehānismu kopumā, kā arī tā vēsturisko attīstību, ir secināms, ka panta otrajā daļā un 2.¹daļā noteiktais atbildības līdzeklis ir vērstis tieši uz kaitējuma atlīdzinājumu, nedublējot panta pirmajā daļā un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto administratīvo atbildību. Turklāt norādāms, ka finanšu līdzekļu prettiesiska ieguvuma (ziedojums) vai prettiesiska izlietojuma (pieļaujamo izdevumu apmēra pārsniegums) sekas ir līdzīgas, tādēļ līdzekļu iegūšanas un izlietošanas gadījumā atbildības tiesiskā daba nav vērtējama atšķirīgi.

[13] Atbildības par partiju finansēšanas noteikumu pārkāpšanu regulējuma vēsturiskā attīstība apliecina iepriekš norādīto secinājumu pareizību.

Sākotnēji Finansēšanas likums (7.panta trešā daļa redakcijā, kas bija spēkā līdz 2004.gada 11.martam) noteica, ka partija prettiesisku ziedojumu, kuru tā pieņēmusi, noteiktā laikā pēc saņemšanas pati nodod valstij (finanšu līdzekļus ieskaita noteiktā kontā, bet mantu nodod Finanšu ministrijas noteiktā kārtībā). Ar grozījumiem Finansēšanas likumā, kas stājās spēkā 2004.gada 12.martā, atbildība tika precizēta. Likuma 10.pantā tika noteikti tie gadījumi, kuros partija ir saucama pie administratīvās atbildības (panta pirmā daļa) un kuros Birojam ir pienākums uzdot partijai prettiesiski iegūtos finanšu līdzekļus ieskaitīt valsts budžetā (panta otrā daļa). Pantā tika paredzēta arī partijas darbības apturēšana un izbeigšana, ja tā nenovērš pārkāpumus. Tādējādi tika pilnveidots mehānisms un līdzekļi pārkāpumu novēršanai. Nav secināms, ka likumdevēja nolūks, veicot grozījumus, būtu bijis pienākumu ieskaitīt valsts budžetā prettiesiski iegūtos līdzekļus „pār kvalificēt” par sodu, tā sankciju nosakot prettiesiski iegūto līdzekļu apmērā, vai piešķirot šim pienākumam citu raksturu. Grozījumi, kas tiešā tekstā noteica Biroja pienākumu uzdot samaksāt līdzekļus valsts budžetā citstarp bija saistīti ar Biroja kompetences pietiekami skaidra regulējuma noteikšanu. Kā norādīts minēto grozījumu likumprojekta anotācijā, esošā likuma redakcija bija nepilnīga, jo nenodrošināja partiju finansēšanas sistēmas efektīvu darbību un Birojam kā vienīgajai politisko organizāciju kontrolējošajai un uzraugošajai institūcijai neļāva saskaņā ar normatīvajos aktos deleģētajām funkcijām pilnvērtīgi veikt politisko organizāciju finansiālās darbības kontroli (sk. http://helios-web.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP0479_0). Sākotnējais regulējums attiecībā uz Biroja kompetenci uzdot partijai ieskaitīt valsts budžetā prettiesiski iegūtos līdzekļus bija strīdīgs (sk., piemēram, *Senāta 2005.gada 15.marta spriedumu lietā Nr.SKA-55/2005*). Turklāt, kā tas redzams gan no tiesību normām (Finansēšanas likuma 10.panta pirmā un otrā daļa), gan grozījumu likumprojekta anotācijas, tika nošķirti gadījumi, kuros partijai iestājas administratīvā atbildība un kuros tai finanšu līdzekļi jāieskaita valstij. Administratīvā atbildība neiestājās gadījumos, kuros partija objektīvi nevarēja kontrolēt prettiesisku ziedojumu saņemšanu (piemēram, administratīvā atbildība nav paredzēta par tādu ziedojumu pieņemšanu, kas neatbilst Finansēšanas likuma 2.panta trešajai daļai, 4.panta pirmajai daļai u.c.). Savukārt pienākums finanšu līdzekļus ieskaitīt valstij bija paredzēts visos gadījumos, kad to saņemšanu tiesību normas nepieļāva. Vienlaikus ar šiem grozījumiem valstij atdodamajos finanšu līdzekļos paredzēja ietvert arī priekšvēlēšanu izdevumu apmēra pieļaujamo pārsniegumu (Finansēšanas likuma 8.⁴panta pārkāpums), ko tiesību normas pirms tam neparedzēja.

Finansēšanas likuma 10.pants ar 2.¹daļu tika papildināts ar likuma grozījumiem, kas stājās spēkā 2006.gada 26.maijā. Pirms tam, kā jau norādīts iepriekš, gan ziedojumu, gan priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumu pārsnieguma atmaksāšana bija ietverta 10.panta otrajā daļā un paredzēja pienākumu ieskaitīt valsts budžetā *pretlikumīgi iegūtos līdzekļus*. Minētā likumprojekta anotācijā norādīts, ka likumdevējs nebija precīzi noteicis pārsniegtā izdevumu apmēra atmaksāšanas kārtību. Norādīts, ka Birojs „par priekšvēlēšanu izdevumu apmēra neievērošanu politiskās organizācijas var sodīt tikai ar administratīvo sodu, kura maksimālā summa ir Ls 5000, bet līdzīgi kā citās likumā paredzētajās situācijās, kad partija ir pārkāpusi likuma normas, nevar nodrošināt attiecīgo finanšu līdzekļu ieskaitīšanu valsts budžetā”. Ar grozījumiem „tiek noteikts tiesiskais regulējums, kas ir adekvāts Finansēšanas likuma mērķa sasniegšanai, – tas paredz ieskaitīt valsts budžetā finanšu līdzekļus, kas izmantoti pretēji likuma nosacījumiem (kas pēc būtības ir uzskatāmi par sava veida „pretlikumīgiem finanšu līdzekļiem”), tāpat kā citus finanšu līdzekļus, kas saskaņā ar šā likuma nosacījumiem ir pretlikumīgi finanšu līdzekļi” (sk. http://helios-web.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP1617_0).

Ievērojot minēto, kā arī likumprojekta anotācijas apsvērumus par grozījumu nepieciešamību, tostarp par Finansēšanas likuma mērķa sasniegšanu, nav secināms, ka arī

ar šiem likuma grozījumiem likumdevējs būtu grozījis šā likuma 10.panta otrajā daļā un 2.¹daļā noteiktā pienākuma raksturu. Iepazīstoties ar likumprojekta izstrādes materiāliem (*šeit un tālāk – Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas protokoli un citi tiem pievienotie dokumenti*) un likumprojekta apspriešanu Saeimā, redzams, ka grozījumu sakarā ir lietots apzīmējums „sods”, tomēr nav secināms, ka apspriesta tikusi tieši soda pastiprināšana. Nav atrodami likumdevēja apsvērumi nepieciešamībai palielināt jeb pastiprināt tieši sodu un turpmāk to noteikt bargāku, tā kā līdzšinējais sods (naudas sods, kas noteikts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā) būtu neefektīvs. No apsvērumiem izriet, ka priekšvēlēšanu kampaņas izdevumu pārtēriņu (tāpat kā prettiesiski saņemtos ziedojumus) neatkarīgi no tā, kādā veidā iegūti līdzekļi, kas tam tērēti, nepieciešams atgūt valsts budžetā. Proti, kā tas redzams no likumprojekta anotācijas, nepieciešams precizēt valstij atgūstamo līdzekļu apmēru. Tādēļ ir secināms, ka faktiski likumdevēja mērķis bija atbildības kopumā, nevis tieši soda, precizēšana un tādējādi arī pastiprināšana.

[14] Senāts nepiekrīt pieteicējas viedoklim, ka no Finansēšanas likuma mērķa nodrošināt vienlīdzīgus priekšvēlēšanu nosacījumus, novērst to pārkāpumus un tādēļ pakļaut sodiem pārkāpējus šā likuma 10.panta otrajā daļā un 2.¹daļā paredzētajam pienākumam būtu secināms sodošs raksturs (kasācijas sūdzības 31.1.punkts).

Pieteicēja nav norādījusi argumentus šā apsvēruma pamatotībai. Likuma mērķis nav sodīt partijas. Tas ir līdzeklis, kā novērst pārkāpumus. Finansēšanas likuma 10.pantā, kā tas jau minēts, paredzēti vairāki līdzekļi, kas kalpo ierobežojumu ieviešanas nodrošināšanai un pārkāpumu novēršanai. Visiem šiem līdzekļiem nav jāpiemīt (tie nepiemīt) sodošam raksturam. Katram no tiem ir sava funkcija.

Nav pamatots arī pieteicējas arguments, ka iemaksas apjoms nav saistīts ar reālo līdzekļu apmēru. Valsts budžetā iemaksājamo līdzekļu kā atlīdzinājuma apmērs saskaņā ar Finansēšanas likuma 10.panta otro daļu un 2.¹daļu ir nosakāms atbilstoši ar pārkāpumu radītajam kaitējumam. Kaitējuma (atšķirībā no mantiska zaudējuma) atlīdzinājuma apmērs parasti tiek prezumēts kā taisnīga (atbilstoša) kompensācija, tā kā atšķirībā no mantiskiem zaudējumiem to nevar aprēķināt pēc objektīviem kritērijiem. Šajā gadījumā likumdevējs ir prezumējis, ka nodarītais kaitējums, pārkāpjot partiju finansēšanas ierobežojumus, ir novērtējams mantiskā izteiksmē un ir proporcionāls prettiesiski iegūto vai izlietoto līdzekļu vērtībai.

Turklāt Finansēšanas likuma 10.panta otrā daļa un 2.¹daļa paredz patstāvīgus pārkāpumus, no kuriem katrs pats par sevi rada kaitējumu. Tādējādi nav atzīstams, ka valsts budžetā iemaksājamo finanšu līdzekļu summu veido kādu maksājumu divkāršs apmērs. Ja persona ir izdarījusi divus pārkāpumus, proti, gan ieguvusi prettiesiskus ziedojumus, gan pārtērējusi līdzekļus, tad arī kaitējums un secīgi atlīdzinājuma apmērs ir novērtējams atbilstoši abiem pārkāpumiem. Nosakot kaitējuma atlīdzinājuma pienākumu līdzekļu pārtēriņa gadījumā, nav nozīmes, no kādiem līdzekļiem pārtēriņš maksāts (no prettiesiski iegūtiem ziedojumiem vai no tiesiski iegūtiem līdzekļiem). Tādēļ nevar uzskatīt, ka, ja reiz persona ir atlīdzinājusi kaitējumu, kas nodarīts ar prettiesiski iegūtu ziedojumu, tad tai nav jāatlīdzina kaitējums par pārtēriņu, kas maksāts no šiem ziedojumiem. Tāpat nav uzskatāms, ka kaitējums nav atlīdzināms, ja tas maksājams no pašas partijas līdzekļiem. Tas būtu pretēji kaitējuma atlīdzināšanas būtībai. Turklāt atlīdzināšanas pienākums vienmēr nenovēršami rada kaitējumu nodarījušās personas mantas samazinājumu.

Ievērojot minēto, arī iespējami lielais atlīdzinājuma apmērs (kas var būt atšķirīgs atkarībā no pārkāpuma un secīgi kaitējuma apmēra) nav vērtējams kā noteiktā pienākuma atlīdzināt kaitējumu sodošs elements tā šķietamās bardzības dēļ. Atlīdzinājuma apmērs izceļas vienīgi no kaitējuma novērtējuma apmēra. Tādējādi arī pienākuma monetārais

raksturs, uz ko norāda pieteicēja, šo pienākumu nekvalificē par sodu un neliek to pielīdzināt sodam. Zaudējumu vai kaitējuma atlīdzināšanas pienākumam, kas ir no sankcijām neatkarīgs atbildības līdzeklis, pamatā vienmēr ir monetārs raksturs (ja tiesisko stāvokli, kas bija pirms pārkāpuma, nevar atjaunot citādi).

II

[15] Aģitācijas likuma 2.panta otrā daļa noteic, ka priekšvēlēšanu aģitācija šā likuma izpratnē ir kādas politiskās organizācijas, politisko organizāciju apvienības vai arī kāda deputāta kandidāta reklamēšana masu informācijas līdzekļos vai citādā veidā, ja tā satur tiešu vai netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko organizāciju, politisko organizāciju apvienību vai arī deputāta kandidātu.

Finansēšanas likuma 8.⁴panta piektā daļa noteic, ka par priekšvēlēšanu izdevumiem šā panta izpratnē uzskatāmi visi tie izdevumi, kas partijai vai partiju apvienībai radušies, maksājot par šā likuma 8.¹panta otrajā daļā minētajām darbībām laika posmā no 270.dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai, kā arī izdevumi, kas radīsies, pēc vēlēšanām maksājot rēķinus par šā likuma 8.¹panta otrajā daļā minētajām darbībām.

Finansēšanas likuma 8.²panta otrā daļa noteic, ka vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijā norāda visus ieņēmumus un izdevumus, kas ir noteikti šā likuma 8.¹panta otrajā daļā un kas radušies laika posmā no 270.dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai, kā arī izdevumus, kas radīsies, pēc vēlēšanām maksājot rēķinus par iepriekš minētajām darbībām.

[16] Ievērojot iepriekšējā punktā norādīto tiesisko regulējumu, ir secināms, ka likumdevējs ir noteicis periodu priekšvēlēšanu kampaņai, kuras izdevumi ir pakļauti ierobežojumiem un kurus kontroles nolūkos partijai ir pienākums deklarēt. Priekšvēlēšanu aģitācijas darbības, priekšvēlēšanu izdevumi un attiecīgs priekšvēlēšanu laika posms ir aplūkojami loģiskā sakarībā atbilstoši ierobežojumu jēgai nodrošināt vienlīdzīgas un brīvas vēlēšanas.

Galvenais elements aģitācijas kampaņā pēc būtības ir reklāma, jo tā ir līdzeklis, ar kura palīdzību partija vēlētajus informē un aicina balsot par saviem deputātu kandidātiem. Izdevumi, no šāda aspekta raugoties, nosaka vien kampaņas vērienīguma iespējas. Tādēļ kampaņas ierobežojumu sakarā ir svarīgi noskaidrot, kādi bijuši izdevumi par visām reklamēšanas (aģitācijas) darbībām, kuras visas partijas veikušas vienā laika posmā. Tādēļ izdevumi, kas uzskatāmi par priekšvēlēšanu izdevumiem un norādāmi vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarācijā, ir saistāmi ar priekšvēlēšanu aģitācijas darbību, kas noteiktas Finansēšanas likuma 8.¹panta otrajā daļā, veikšanas laiku. Tas atbilst priekšvēlēšanu perioda noteikšanas jēgai. Turklāt uz to norāda arī Finansēšanas likuma 8.²panta otrajā daļā un 8.⁴panta piektajā daļā ietvertā tiešā norāde uz vēlāk, tas, ir, pēc vēlēšanām maksājamiem rēķiniem par iepriekš minētajām darbībām. Nav atrodams pamatojums pieteicējas argumentam, ka izdevumu attiecināšanai uz priekšvēlēšanu izdevumiem 270 dienu periodā ir nepieciešams konstatēt abu pazīmju, proti, gan darbības, gan samaksas izpildes šajā periodā, kopumu. Šajā sakarībā nav atrodams arī pamatojums (uz to nav norādījusi arī pati pieteicēja) abu pazīmju kopuma nepieciešamībai vienīgi gadījumos, ja maksājums veikts pirms perioda, bet ne gadījumos, ja maksājums veikts pēc šā perioda.

[17] Arī iepazīstoties ar likumprojekta (*grozījumi Finansēšanas likumā, kas stājās spēkā 2002.gada 27.jūnijā*) izstrādes materiāliem, nevar nonākt pie cita secinājuma. Priekšvēlēšanu laika posma noteikšana kalpo tieši priekšvēlēšanu kampaņas izdevumu nošķiršanai no citiem partiju izdevumiem. Turklāt 270 dienu posma noteikšana sākotnēji

bijusi saistīta ar pēc iespējas efektīvas kontroles pār priekšvēlēšanu izdevumiem nodrošināšanu. Proti, kā tas redzams no likumprojekta izstrādes materiāliem, sākotnēji priekšvēlēšanu laika posms bija paredzēts 250 dienas, vēlāk likuma grozījumu izstrādes laikā to aizstājot ar 270 dienām. Sorosa Fonda – Latvija un Sabiedrības par atklātību „Delna” iesniegtajos priekšlikumos grozījumiem Finansēšanas likumā tika norādīts, ka sākotnēji likumprojektā plānotais 250 dienu periods pirms vēlēšanām sāktos aptuveni 20.janvārī. Laika periods no 1.janvāra līdz 20.janvārim partijas finanšu deklarācijā tiktu uzrādīts tikai pēc 15 mēnešiem, partijām iesniedzot ikgadējās finanšu atskaites. Tādējādi varētu rasties situācija, ka partijas priekšapmaksu par paredzētiem priekšvēlēšanu izdevumiem veiktu gada pirmajās 20 dienās un priekšvēlēšanu izdevumu deklarācijā deklarētu tikai nelielu summu no patiesajiem priekšvēlēšanu kampaņas izdevumiem. Savukārt, ja deklarējamais laika periods tiktu noteikts 270 dienas, tas precīzi atspoguļotu laiku no ikgadējās deklarācijas pēdējās dienas (31.decembris) līdz vēlēšanām.

Nav arī atzīstams, ka Finansēšanas likuma 8.⁴panta piektās daļas un 8.²panta otrās daļas normas nebūtu pietiekami skaidras. Ja normas saturs nav pietiekami noskaidrojams pēc tā vārdiskā formulējuma, tas ir noskaidrojams atbilstoši normas jēgai un mērķim. Šajā gadījumā Finansēšanas likuma normu subjekts ir politiskā partija. Politiskās partijas darbības mērķi, kas atbilstoši Politisko partiju likuma 2.panta pirmajai daļai ir politiskā darbība, piedalīšanās vēlēšanu kampaņā, deputātu kandidātu izvirzīšana, piedalīšanās Saeimas vai pašvaldību un Eiropas Parlamenta darbā, partijas programmu īstenošana, iesaistīšanās publiskās pārvaldes institūciju izveidē, liecina par partijas iespējamu esošu vai turpmāku darbību Saeimā, pašvaldības domē vai Eiropas Parlamentā likumdošanas procesā vai citu tiesību aktu izstrādē un pieņemšanā. Tādēļ attiecīgā likuma subjekta nespēja noskaidrot attiecīgās tiesību normas saturu un rīkoties atbilstoši tai ir apšaubāma.

[18] Senāts nesaskata arī Finansēšanas likuma 8.⁴panta piektās daļas nepareizu piemērošanu attiecībā uz pieteicējas saņemto ziedojumu un izdevumu noteikšanu.

Kā tas redzams no Finansēšanas likuma 8.⁴panta formulējuma, norma paredz priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumus, nosaucot darbības, par kurām, un laika periodu, kurā izlietotie finanšu līdzekļi ir uzskatāmi tieši par priekšvēlēšanu izdevumiem (panta piektā daļa). Turklāt pants noteic izlietojamās summas ierobežojumu (panta pirmā, otrā un trešā daļa). Tādējādi Finansēšanas likuma 8.⁴pants nosaka tiesisko ietvaru, kura robežās partija drīkst rīkoties, proti, noteiktā laika posmā par noteiktām darbībām var izlietot noteiktu finanšu līdzekļu summu. Kā tas jau norādīts, šā tiesiskā regulējuma subjekts ir vienīgi partija un noteiktie ierobežojumi jeb šis tiesiskais ietvars kalpo tainīgai politiskai konkurencei, vienlīdzīgu un brīvu vēlēšanu nodrošināšanai. Pārkāpums ir radies, ja partija savu deputāta kandidātu reklamēšanai ir tērējusi vairāk līdzekļu, nekā to pieļauj tiesību normas. Finansēšanas likuma mērķim un minēto tiesību normu jēgai neatbilstošs būtu tāds 8.⁴panta piektās daļas iztulkojums, kas pārkāpuma esību darītu atkarīgu no tā, kādā veidā partija panākusi lielāku (par pieļaujamo) līdzekļu izlietojumu vēlēšanu kampaņā. Citiem vārdiem, vai tā pārkāpumu pieļāvusi atklāti, izdevumus, kas veido pārtēriņu, maksājot no savas kases, vai rīkojusies vēl nelabticīgāk, atrodot citu ceļu, kā „apiet” ierobežojumus, un tādēļ tos pārkāpusi slēptā veidā. Otrais gadījums prasa atklāt slēpto veidu, kas ietver nepieciešamību konstatēt partijas lomu tajā jeb saistību ar to. „Tiešas saiknes” kritērijs izriet no Finansēšanas likuma 8.⁴panta piektās daļas jēgas, lai noskaidrotu, vai citu personu darbības nav pašas partijas iniciētas un tādēļ pieskaitāmas pašai partijai. Tādēļ ir atzīstams, ka priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu jautājums ir noregulēts, turklāt pietiekami skaidri un paredzami, lai jebkura persona, kura pretendē uz darbību Saeimā, pašvaldības domē vai Eiropas Parlamentā, tā būtību saprastu un rēķinātos ar nelabvēlīgām sekām neatbilstošas rīcības gadījumā. Atbilstoši minētajam

arī atzīstams, ka tiesa nav pārkāpusi likumdevēja noteiktā regulējuma robežas un „tiesas saiknes” kritēriju nav piemērojusi tiesību tālākveidošanas ceļā, bet tiesību normas ir iztulkojusi un piemērojusi atbilstoši to jēgai un mērķim.

Novērtējot lietas apstākļus, tiesa atbilstoši iestādes lēmuma pamatojumam ir konstatējusi, ka tieši pieteicējas (partijas) izdevumi pārsnieguši pieļauto apmēru. Ne iestāde, ne tiesa nav ierobežojusi citu neatkarīgu personu tiesības uz aģitācijas kampaņu. No tiesas atzītā faktiski ir secināms, ka pati partija ar Biedrības un LRAB starpniecību ir veikusi aģitācijas kampaņu, tādējādi pārkāpjot partijai noteiktos ierobežojumus. Tiesa ir konstatējusi, ka biedrību, kas veica pieteicējas priekšvēlēšanu aģitāciju, dibināšanā, finansēšanā un darbībā lielā mērā bija iesaistīti pieteicējas biedri un personas, kuras veidoja pašas pieteicējas priekšvēlēšanu kampaņas. Biedrību lielākie finansētāji bija vairāki pieteicējas biedri. Vairāki pieteicējas biedri bija biedrības amatpersonas. Vienas kampaņas ietvaros viedokli izteica arī pieteicējas deputāta kandidāte. Tādējādi pieteicējas saistību ar citu personu veiktajām kampaņām jeb tiešo saikni izskatāmajā lietā pamato vairāku apstākļu kopums. Senāts nesaskata, ka tiesa šos apstākļus būtu novērtējusi pretrunā ar tiesisko regulējumu.

[19] Aģitācijas likuma 28.panta pirmā daļa noteic, ka ar politiskajām organizācijām un to apvienībām nesaistītai personai ir tiesības veikt priekšvēlēšanu aģitāciju atbilstoši šajā likumā noteiktajai kārtībai. Šā panta otrā daļa noteic, ka ar politiskajām organizācijām un to apvienībām nesaistīta persona šā likuma izpratnē ir fiziskā persona, juridiskā persona vai reģistrēta šādu personu apvienība, kas savā vārdā veic priekšvēlēšanu aģitāciju. Šā panta trešā daļa noteic, ka par šā panta pirmajā daļā minēto aģitāciju nav uzskatāma priekšvēlēšanu aģitācija, ko veic politiskā organizācija vai politisko organizāciju apvienība, kura iesniegusi deputātu kandidātu sarakstus, šādas politiskās organizācijas vai politisko organizāciju apvienības deputātu kandidāts, kā arī politisko organizāciju apvienību, kura iesniegusi deputātu kandidātu sarakstus, veidojoša politiskā organizācija.

Minētās tiesību normas stājās spēkā pēc pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas. Ievērojot šā sprieduma 9.punktā norādīto, ir atzīstams, ka lietā nav apspriežams jautājums par vēlākas pieteicējai labvēlīgākas tiesību normas piemērošanu. Vienlaikus Senāts norāda, ka minētās Aģitācijas likuma normas regulē ar partiju nesaistītu personu tiesības *savā vārdā* veikt priekšvēlēšanu aģitāciju, par kādu nav uzskatāma partijas, kas iesniegusi deputātu kandidātu sarakstus, aģitācija. Partijas veikta (arī ar citu personu starpniecību) un Aģitācijas likuma 28.panta kārtībā veikta aģitācija jebkurā gadījumā ir nošķiramas. Lai arī jaunais regulējums tādu personu, kuras nevarētu uzskatīt par nesaistītām, vidū nenosauc partijas biedrus un partijas vēlēšanu kampaņas organizētājus, tas neizslēdz iespēju (pienākumu) kontrolējošām institūcijām konstatēt citas personas veiktas aģitācijas nepieļaujamu saistību ar partiju. Kā norādīts likumprojekta apspriešanas laikā Saeimā, normas mērķis nav veidot paralēlas kampaņas, kuras apmaksās partiju biedri, nevis partijas. Ir pietiekami daudz līdzekļu, lai apstākļus objektīvi noskaidrotu („lai aina būtu objektīva”) (sk. <http://titainia.Saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/196AE098ABDF7FB7C22575450057>).

Tādēļ apstākļi, vai likumā ir noregulēts nesaistītu personu aģitācijas tiesību jautājums, šīs lietas apstākļu novērtējuma sekas nevar grozīt. Nesaistītu personu tiesības veikt aģitāciju nepieļauj partijas tiesības caur šādu mehānismu veikt savu kampaņu. Tādēļ jaunākās tiesību normas (Aģitācijas likuma 28.panta) piemērošanu (pat, ja tā sodoša lēmuma gadījumā būtu apspriežama) šajā lietā nepieļauj konkrētā gadījuma apstākļu neatbilstība normas pazīmēm.

III

[20] Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka tiesai ir jāuzklausā argumenti, bet tai nav pienākuma detalizēti atrunāt spriedumā jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirošu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu (*sk., piemēram, Senāta 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-216 8.punktu, 2006.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-54 12.punktu*).

Apgabaltiesa sprieduma motīvu daļā ir atspoguļojusi piemērotās tiesību normas, kā arī būtiskos lietas apstākļus un pierādījumus, kas pamato katru no tiesas secinājumiem. Tiesa arī atbildējusi uz pieteicējas argumentu par vēlākas Aģitācijas likuma grozījumu normas piemērošanu, likuma atrunas principu un Finansēšanas likuma 10.pantā noteiktās atbildības nodalīšanu. No tiesas sprieduma arī secināms, ka tiesa ir ņēmusi vērā Finansēšanas likuma normu interpretāciju Senāta 2006.gada 3.novembra spriedumā lietā Nr.SA-5/2006, tādējādi tiešā veidā spriedumā neatbildot uz pieteicējas argumentu par analogijas piemērošanas nepieļaujamību šajā lietā. Apstākļi, ka tiesas sprieduma argumentācijas apjoms vai metode neatbilst procesa dalībnieka vēlmei, pats par sevi nav pietiekams pamats sprieduma atcelšanai. Ievērojot minēto, lai arī apgabaltiesas spriedums ir lakonisks, nav atzīstams, ka tiesa nav atbildējusi uz lietā būtiskajiem jautājumiem un būtu pārkāpusi pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu. Tiesa arī spriedumā atspoguļotās argumentācijas dēļ nav nonākusi pie nepareiza rezultāta.

[21] Nav pamatoti pieteicējas argumenti, ka lietu (administratīvā pārkāpuma lietas un šīs lietas) sadalīšana vai apvienošana, kā arī izskatīšana divos atšķirīgos procesos, aizskartu pieteicējas tiesības uz lietas pilnvērtīgu izskatīšanu. Minēto lietu izskatīšana divos atšķirīgos procesos atbilst šo lietu kategoriju procesuālajam regulējumam. Spriedumam administratīvā pārkāpuma lietā nav prejudiciālas nozīmes šajā lietā. Arī faktisko apstākļu novērtējums minētajā Senāta spriedumā tiesai nebija saistošs. Lietā nav konstatējams, ka iestāde un tiesa šādu nozīmi minētajiem nolēmumiem šajā lietā būtu piešķīrusi. Tiesa patstāvīgi ir vērtējusi iestādes lēmuma tiesiskumu, kurā detalizēti atspoguļoti un vērtēti lietas apstākļi un pierādījumi. Savukārt tiesību normu piemērošana atbilstoši to interpretācijai Senāta spriedumā citā lietā nav tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums. Turklāt atbilstoši kasācijas instances tiesas galvenajai funkcijai kontrole pār tiesību normu pareizu interpretāciju un piemērošanu noslēdzas tieši kasācijas instances tiesā, kas pieteicējai šajā lietā nav bijusi liegta.

[22] Kasācijas instances tiesas kompetencē atbilstoši Administratīvā procesa likuma 325.pantam nav pārbaudīt un pārvērtēt lietas faktiskos apstākļus un pierādījumus pēc būtības. Tā var vien pārbaudīt, vai tiesa nav pieļāvusi procesuālus pārkāpumus to pārbaudē. Tādējādi, kā arī ievērojot minētā likuma 328.panta pirmās daļas 5.punktu, procesa dalībniekam kasācijas sūdzībā ir jānorāda, kā izpaužas procesuālo tiesību normu pārkāpums. Pieteicēja, atsaucoties uz tiesas atteikumu uzaicināt ziedotājus kā lieciniekus, nav norādījusi, kādi būtiski lietas apstākļi ar šīm liecībām būtu noskaidrojami un kā tās varētu ietekmēt lietas iznākumu. Pieteicēja arī nav norādījusi uz citiem konkrētiem nozīmīgiem apstākļiem, kurus tiesai bija jāpārbauda un jānovērtē, bet tiesa to nav darījusi. Tādēļ Senāts šāda argumenta pamatotību nevar pārbaudīt. Senāts, savas kompetences ietvaros veicot kontroli pār apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu, objektīvās izmeklēšanas principa pārkāpumu, kas varētu novest pie cita rezultāta, tiesas spriedumā nesaskata.

[23] Ievērojot minēto, Senāts apgabaltiesas spriedumā nesaskata tādus būtiskus pārkāpumus, kas paši par sevi varētu kalpot sprieduma atcelšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 24.novembra spriedumu, bet politiskās organizācijas „Tautas partija” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore

Senators

Senatore

(paraksts)

(paraksts)

(paraksts)

V.Kakste

J.Neimanis

I.Skultāne